

AFET ANSİKLOPEDİSİ

Editörler

Yakup Özkaya

Kıvanç Demirci

Veysel Erat

Aytaç Duran

AFET ANSİKLOPEDİSİ

Editörler: Yakup Özkaya - Kıvanç Demirci - Veysel Erat - Aytaç Duran

Yayın No.: 5123
Beşeri Bilimler No.: 541
ISBN: 978-625-397-840-2
E-ISBN: 978-625-397-841-9
Basım Sayısı: 1. Basım, Ekim 2023

© Copyright 2023, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik
ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Akademik Yayıncılık, 2011 yılından beri "tanınmış uluslararası yayınevi" statüsündedir.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Nurcan Çağman -nurcan@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Özkaya, Yakup., Demirci, Kıvanç., Erat, Veysel., Duran, Aytaç.
Göç Ansiklopedisi / Editörler: Yakup Özkaya - Kıvanç Demirci - Veysel Erat - Aytaç Duran
1. Basım, X + 472 s., 16,5x24 cm. Kaynakça ve dizin var.
ISBN: 978-625-397-840-2
E-ISBN: 978-625-397-841-9
1. Afet 2. Afet Yönetimi 3. Afet Sosyolojisi 4. Afet Politikası

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No: 7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65
Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

ÖNSÖZ

İçerisinde yaşadığımız ekosistemin canlı ve cansız tüm bileşenlerini tehdit eden unsurların başında aniden ortaya çıkan veya zaman içinde gelişen afetler gelmektedir. Gün geçtikçe sayıca artış ve çeşitlilik gösteren doğa ve insan kaynaklı afetler, birey psikolojisinden ülke ekonomilerine uzanan geniş bir çerçevede sosyal, siyasal, ekonomik ve çevresel yaşamın sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Ortaya çıkardığı ağır bilançolar nedeniyle etkin bir şekilde yönetilmeye muhtaç süreçlerin başında gelen afetler, geçmişte yaşanan deneyimlerin öğrettikleri ile birlikte zaman içinde tepkisel yaklaşımlardan önleyici yaklaşımlara evrilen, devamında ise etkileşimli ve risk temelli bir yönetsel anlayışla ele alınması gerekliliği anlaşılan bir olgu haline gelmiştir.

Afet öncesi, sırası ve sonrası yaşanan tüm süreçlerin bütünlük bir bakış açısıyla ele alınması çağdaş afet yönetiminin en belirgin özelliğidir. Süreçler arasındaki bütünlüğün yanı sıra karar alıcı ve uygulayıcılardan toplum bireyelerine kadar tüm aktörlerin görev, sorumluluk, yükümlülük ilişkilerinin açıkça tanımlandığı çok aktörlü ve disiplinlerarası yönetsel bir yaklaşımın varlığı, çağdaş afet yönetiminin tamamlayıcı unsurlarından biridir.

Afetler karşısında sınırlı imkan ve hareket kabiliyetleriyle en fazla etkilenen konumundaki toplumsal aktörler bireyledir. Bilinçlendirme çalışmalarını ile birlikte afetler karşısında sergilemeleri gereken doğru tutum ve davranışlar konusunda edinecekleri farkındalık, özellikle çaresizlik ve yetersizlik duygularının hakim olduğu afet dönemlerinde, bireylere, afetlere dirençli bir toplumun parçası olabilmeleri konusunda yol gösterici olacaktır.

Afetler çeşitli boyutlarıyla çok disiplinli bir olgudur. Bir olgunun etkin yönetilebilmesinin ilk koşulu ise söz konusu olgunun tüm unsurlarıyla eksiksiz bir şekilde tanımlanması ve açıklanmasıdır. Doğru tedavinin doğru teşhisten, doğru teşhisin de doğru tanıdan geçtiği unutulmamalıdır. Buradan hareketle afet olgusuna ilişkin tüm konu başlıklarını bir araya getirerek kavramsal ilişki ağı içerisinde afetler konusunu tüm yönleriyle ele alan elinizdeki çalışma, didaktik amacının yanı sıra afetler coğrafyası özelliğine sahip ülkemizde bireylere, politika üreticilerine, karar alıcı ve uygulayıcılara, kural koyuculara ve nicelerine afetlere dirençli bir toplum yaratma çabalarında akademik anlamda yol göstericilik amacını da taşımaktadır. Bu amaç çerçevesinde birleşerek konu başlıklarıyla çalışmaya katkı veren tüm yazarlara teşekkür ediyor, eserin, afetler karşısında kendini çaresiz ve yetersiz hissetmeyen bir toplumun inşasına katkı vermesini diliyorum.

Prof. Dr. Gökhan TENİKLER

İÇİNDEKİLER

ACİL ARAMA VE KURTARMA.....1 Cengiz İPEK Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU	AFET SENARYOSU60 Nehir MERDAN TUTAR
ACİL ÇAĞRI4 Hande Tek TURAN	AFET SOSYOLOJİSİ61 Cahit ASLAN
ACİL DURUM7 Emrah GÖKKAYA	AFET VE ACİL DURUM ÇANTASI65 Berrak Çağla BULDUK AYDIN
ACİL DURUM PLANLAMASI.....10 Cem ANGIN	AFET YÖNETİMİ VE KARAR DESTEK SİSTEMİ PROJESİ (AYDES) 68 Mustafa YÜKSELER
ACİL TIP TEKNİSYENİ.....12 Fatma GÜNDÜZ	AFET YÖNETİMİ72 Cengiz İPEK
AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (AFAD).....15 Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ	AFET YÖNETİMİ ve KRİZ İLETİŞİMİ78 Ömer Faruk ÖZGÜR
AFET.....17 Şakir ŞAHİN	AFET YÖNETİMİNDE ETİK.....82 Yıldız ATMACA
AFET DÖNGÜSÜ21 Ersoy KUTLUK	AFET YÖNETİMİNDE KAPASİTE.....84 Fatma GÜNDÜZ
AFET EĞİTİMİ24 Gamze Sinem ÖZER	AFET YÖNETİMİNDE KOORDİNASYON.....86 Veysel ERAT
AFET ETÜDÜ27 Adnan SÖYLEMEZ	AFET YÖNETİMİNDE OLAĞANÜSTÜ HAL .88 Osman Nuri SUNAR
AFET GÖNÜLLÜSÜ29 Mustafa YÜKSELER	AFET YÖNETİMİNDE PLANLAMA.....92 Veysel ERAT
AFET HUKUKU32 Murat DİNÇ	AFET YÖNETİMİNDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI93 Ömer Faruk ÖZGÜR
AFET LOJİSTİĞİ34 Adem CEREN	AFET YÖNETİMİ ve SOSYAL MEDYA98 Ömer Faruk ÖZGÜR
AFET MÜZESİ.....39 Sümeyye ÖZBEY	AFETE HAZIRLIK SÜRECİ.....103 Emrah GÖKKAYA
AFET OKURYAZARLIĞI40 Adem CEREN	AFETLER VE YEREL YÖNETİMLER107 Hande Tek TURAN
AFET PSİKOLOJİSİ45 Sevgi GÜNEY	AFETLERDE BAĞIŞ YÖNETİMİ110 Cem ANGIN
AFET RİSKLERİNİ AZALTMA DÜNYA KON- FERANSI (2005)54 Salim KURNAZ	AFETLERDE KIRILGAN GRUPLAR.....114 Onur YERLİKAYA ŞAŞMAZ

AFETLERDE PSİKOŞOSYAL HİZMETLER BİRLİĞİ 119 Emrah GÖKKAYA	BÜTÜNLEŞİK İKAZ ALARM SİSTEMİ PROJESİ (İKAS) 159 Merve İZCİ
AFETZEDE 122 Adem CEREN	ÇEKİÇLEME ETKİSİ 161 Yusuf GUZEL
ARAMA KURTARMA DERNEĞİ (AKUT) 127 Ebru CAYMAZ	ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ (ÇED) .. 165 Aytaç DURAN
ASİT YAĞMURU (ASİT YAĞIŞI) 128 Kıvanç DEMİRCİ	ÇİĞ 168 Hasan YÜCEL
AVRUPA DOĞAL AFETLER EĞİTİM MERKEZİ (AFEM) 131 Salim KURNAZ	ÇÖK KAPAN TUTUN 170 Ömer DEMİRBİLEK
BELEDİYELERİN AFETLERDE SORUMLULUĞU 135 Yıldız ATMACA	ÇÖLLEŞME 172 Hakan CELEP
BEŞERİ AFETLER 136 Recep BAYDEMİR	DENİZ YÜKSELMESİ 176 Muhittin IŞIK
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER AFET RİSK AZALTMA OFİSİ (UNDRR) 139 Osman Nuri SUNAR	DEPREM 179 Gamze KOÇAK ERAT
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER AFETLE- RİN AZALTILMASI ULUSLARARASI STRATEJİSİ (UNISDR) 142 Salim KURNAZ	DİRENÇLİ KENT 181 Ayşe Nur ALBAYRAK Seda H. BOSTANCI
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSANİ YARDIM KOORDİNASYON OFİSİ (OCHA) 145 Ebru CAYMAZ	DİRENÇLİLİK 184 Gülhan ŞEN
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ (BMMYK) 147 Tekin AVANER Kubilay DÜZENLİ	DOĞAL AFET SİGORTASI 188 Ömer DEMİRBİLEK
BİYOTERÖRİZM 149 Murat DİNÇ	DOĞAL AFET VERGİSİ 190 Arzu POLAT
BÖCEK İSTİLASI 151 Hasan YÜCEL	DOĞAL AFET ZARARLARININ AZALTILMASI KONFERANSI (YOKOHAMA KONFERANSI-1994) 193 Filiz GÖKTUNA YAYLACI
BULAŞICI HASTALIK 153 Fatma GÜNDÜZ	DOĞAL AFETLER İÇİN FİNANSAL ARAÇLAR. 197 Zehra AKGÜNGÖR
BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ 156 Onur YERLİKAYA ŞAŞMAZ	DOĞAL AFETLERDE VERGİ MUAFİYETLERİ .. 201 Arzu POLAT
	DOĞAL AFETLERDE VERGİ TERKİNLERİ 203 Arzu POLAT

DOĞAL AFETLERİN EKONOMİK ETKİSİ...206 Zehra AKGÜNGÖR	İKAZ.....256 Gülseren GÜNAYDIN
DOĞAL AFETLERİN KOŞULLU MALİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....209 Zehra AKGÜNGÖR	İKİNCİL AFET259 Ersoy KUTLUK
ERKEN UYARI.....212 Nehir MERDAN TUTAR	İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ.....261 Tülin DEMİRCİ
FEMA (FEDERAL EMERGENCY MANAGEMENT AGENCY).....216 Aytaç DURAN	İL AFET RİSK AZALTMA PLANI (İRAP).....265 Muammer TÜN
FIRTINA218 Ezgi ATALAY	İLK YARDIM267 Samet DİNÇER
GEA ARAMA KURTARMA EKİBİ220 Tülin DEMİRCİ	İMAR AFFI269 Çağrı SEVİNÇLİ
GÖÇ222 Yıldız ATMACA	İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU .270 Çağrı SEVİNÇLİ
GRİZU PATLAMASI224 Gülseren GÜNAYDIN	İNSANİ GÜVENLİK272 Ahmet UĞUR
GÜVENLİK ÇEMBERİ227 Muhittin IŞIK	İNSANİ YARDIM274 Berrak Çağla BULDUK AYDIN
HALK SAĞLIĞI230 Gökhan ZENGİN	İSPANYA AFET YÖNETİMİ ÖRGÜTLENMESİ 277 Canan TERCAN
HASAR VE HASARLI YAPILAR234 Ali ATEŞ	İTALYA AFET YÖNETİMİ ÖRGÜTLENMESİ...280 Canan TERCAN
HASTANE AFET VE ACİL DURUM PLANI (HAP)..... 241 Gülhan ŞEN	İYİLEŞTİRME284 Cengiz İPEK
HEYELAN.....244 Tuba NERGİZ	JAPONYA AFET YÖNETİMİ ÖRGÜTLENMESİ289 Filiz GÖKTUNA YAYLACI
HİNDİSTAN AFET YÖNETİMİ ÖRGÜTLENMESİ ..246 Canan TERCAN	KAMULAŞTIRMA.....295 Yakup ÖZKAYA
HORTUM250 Muhittin IŞIK	KARANTİNA.....296 Tuba NERGİZ
INSARAG (INTERNATIONAL SEARCH AND RESCUE ADVISORY GROUP)253 Ebru CAYMAZ	KAROT ANALİZİ298 Salih Enes YILDIRIM
İFRAZ ve TEVHİT255 Çağrı SEVİNÇLİ	KAYA DÜŞMESİ300 Hakan CELEP

KENTSEL DÖNÜŞÜM.....302	REZERV YAPI ALANI350
Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ	Emrah FİRİDİN
KIRILGANLIK.....306	RICHTER ÖLÇEĞİ (YEREL MAGNİTÜD
Recep BAYDEMİR	ÖLÇEĞİ).....352
KITLIK308	Merve İZCİ
Gülseren GÜNAYDIN	RİSK AZALTMA.....354
KIZILAY310	Yusuf GÜZEL
Tekin AVANER	RİSK YÖNETİMİ358
Kubilay DÜZENLİ	Veysel ERAT
KİMYASAL, BİYOLOJİK, RADYOLOJİK VE	RİSKLİ ALAN.....360
NÜKLEER (KBRN).....312	Muammer TÜN
Gamze Sinem ÖZER	SAĞLIK AFET KOORDİNASYON MERKEZİ
KRİZ YÖNETİMİ.....315	(SAKOM)362
Şakir ŞAHİN	Gökhan ZENGİN
KURAKLIK.....319	SALGIN366
Samet DİNÇER	Samet DİNÇER
KYOTO PROTOKOLÜ321	SEFERBERLİK368
Kıvanç DEMİRCİ	Firdevs KOÇ
MAHALLE AFET GÖNÜLLÜSÜ324	SEL.....371
Hakan CELEP	Merve İZCİ
METEORİT KAYNAKLI AFETLER327	SENDAL AFET RİSK AZALTMA
Nehir MERDAN TUTAR	ÇERÇEVESİ (2015-2030).....372
METEOROLOJİK AFETLER.....329	Yakup ÖZKAYA
Hande TEK TURAN	SERA GAZLARI375
MÜCBİR SEBEP.....332	Kıvanç DEMİRCİ
Cem ANGIN	SİĞİNAK378
NÜKLEER PATLAMA.....334	Firdevs KOÇ
Firdevs KOÇ	SİBER GÜVENLİK.....380
OLAY KOMUTA SİSTEMİ337	Gamze KOÇAK ERAT
Sümeyye ÖZBEY	SİKLON382
PARAMEDİK340	Ezgi ATALAY
Ezgi ATALAY	SİS.....384
REHABİLİTASYON343	Gamze KOÇAK ERAT
Adnan SÖYLEMEZ	SİSMİK RİSK ANALİZİ385
RESTORASYON.....345	Yusuf GÜZEL
Gökhan ZENGİN	SİVİL SAVUNMA.....390
	Osman Nuri SUNAR

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME (SÇD).....392 Aytaç DURAN	TÜRKİYE ULUSAL RİSK KALKANI.....433 Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ
STRATEJİK PLAN394 Ersoy KUTLUK	ULUSAL ACİL DURUM ARAMA VE KURTARMA DERNEĞİ (NESAR).....435 Gamze Sinem ÖZER
SU SORUNU397 Emrah FİRİDİN	ULUSAL DEPREM STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI (UDSEP)437 Berrak Çağla BULDUK AYDIN
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI399 Emrah FİRİDİN	ULUSAL MEDİKAL KURTARMA EKİBİ BİRİMİ (UMKE).....440 İbrahim YILDIRIM
TATBİKAT401 Hasan YÜCEL	ULUSAL RADYASYON ACİL DURUM PLANI (URAP).....442 Adnan SÖYLEMEZ
TEHLİKE.....403 Sümeyye ÖZBEY	ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ.....444 Murat DİNÇ
TOPLUM TABANLI AFET YÖNETİM MODELİ.....405 Filiz GÖKTUNA YAYLACI	ULUSLARARASI KIZILHAÇ VE KIZILAY DERNEKLERİ FEDERASYONU (IFRC).....446 Ömer DEMİRBILEK
TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLI AFET YÖNETİMİ.....411 Onur YERLİKAYA ŞAŞMAZ	VOLKANİK PATLAMALAR.....449 Tuba NERGİZ
TOPLUMSAL DAYANIŞMA416 Recep BAYDEMİR	YANGIN451 Erkan ÖZÇELİK
TRİYAJ419 Gülhan ŞEN	YAPISAL OLMAYAN HASAR454 Şakir ŞAHİN
TSUNAMİ423 Tülin DEMİRCİ	ZARAR GÖREBİLİRLİK.....459 Muammer TÜN
TÜRKİYE AFET MÜDAHALE PLANI (TAMP)425 Yakup ÖZKAYA	BİLİM VE HAKEM KURULU.....461
TÜRKİYE AFET RİSK AZALTMA PLANI.....427 Mustafa YÜKSELER	YAZAR LİSTESİ.....462
TÜRKİYE AFET YÖNETİMİ ÖRGÜTLENMESİ430 Tekin AVANER Kubilay DÜZENLİ	DİZİN.....465